

drach en zijn christelijke gemeenschap, met de daarmee samenhangende zendingsproblematiek, is echter eveneens ten nauwste verbonden met de afdeling 'geschiedenis der uitwendige zending' als onderdeel van de Nederlandse kerkgeschiedenis. Vandaar de aankondiging van dit belangrijke boek ook in ons periodiek.

Over de door Sadrach op Midden-Java geleide en bezielde kersteningsactiviteiten zijn in Nederland reeds verschillende volumineuze boekwerken verschenen. In 1896 kwam F. Lion Cachet naar voren met zijn vernietigende kritiek op Sadrach en zijn beweging (waarin Sadrach wordt getekend als een eigengerechtig, op persoonlijk voordeel belust, syncretistisch dwaalleraar, zonder voldoende kennis van bijbel en christelijke leer, een 'vergif' op het gereformeerde zendingsveld) in zijn *Een jaar in dienst der Zending*, nadat hij in 1891 namens de gereformeerde zending een inspectietocht over Midden-Java had gehouden.

Op grond van Lion Cachets rapport werd Sadrach met zijn grote aanhang uitgestoten, en stond de Gereformeerde Zending praktisch voor een nieuw begin van haar arbeid op Java. De missionair-predikant L. Adriaanse toonde in zijn *Sadrach's Kring* (1899) meer begrip en waardering voor deze uitzonderlijke figuur met zijn grote invloed, en zocht naar een nieuwe toenadering.

Het is de verdienste van ds. Sutarman, dat hij vanuit een Javaanse optiek en beoordeling thans een grondige studie aanbiedt, waarbij Sadrach en de zijnen getekend en geëvalueerd worden, beschouwd in de context van hun eigen cultuur en levensgevoel. De schrijver verschaft ons met dit proefschrift een rijke beschrijving van alles wat zich rond Sadrachs gemeenschap heeft afgespeeld, een duidelijke schets van de door zijn persoon en werk opgeroepen controverse met de Nederlandse zending, en een boeiend betoog betreffende de noodzaak van contextualiserende (zendings)geschiedschrijving.

Vijf appendices en twee overzichtskaarten vormen een welkome toevoeging aan de tekst van het boek.

I.H. Enklaar

M. Barnard, *Een weemoedige tint. Agnosticisme en estheticisme bij Allard Pierson (1831-1896)*. Dissertatie Universiteit van Amsterdam. In eigen beheer uitgegeven, 1987. 232 blz.

In deze fijnzinnige studie '-essai' noemt de schrijver zijn werkstuk zelf een keer - die net als Piersons eigen proefschrift als 'disquisitio historico-dogmatica' zou kunnen worden aangemerkt, wordt een bewonderenswaardige poging ondernomen, de eenheid in het denken van Allard Pierson op het spoor te komen. Zulk een poging is daarom bewonderenswaardig, omdat in het geduldig doorvragen de liefde tot de onderzochte